

Redacțiunea: Brașov, piața mare nr. 22
București: nr. 10
Cluj: nr. 10
Galați: nr. 10
Iasi: nr. 10
Maramureș: nr. 10
Oradea: nr. 10
Sibiu: nr. 10
Timișoara: nr. 10
Vaslui: nr. 10
Zalău: nr. 10

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LIV.

„Gazeta” este în săptămână de
Abonamente pentru Austria-Ungaria
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piațamare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Unu exemplar 5 cr. v. a. seu
15 bani.
Atâtu abonamentele câtu și
inserțiunile suntu a se plăti
înainte.

Nr. 59.

Brașov, Joi 14 (26) Martie.

1891.

Brașov, 13 Martie v.

Pre când era încă răposatul conte Iuliu Andrassy ministru de esterne, unul dintre bărbații de stat ai României l'a întrebat odată, că de ce nu se potu nicicum înțelege Ungurii cu Românii din Ardeal, cari nu au postulate esorbitante, de ce nu se face din partea guvernului unguresc nici cea mai mică încercare de a-i împăca pe Români într'unu modu ărecare?

După o mică pauză contele Andrassy a răspuns la această întrebare scurtu și cuprinătoru. Nu se pote apropia guvernulu unguresc nici într'unu chipu de Românii ardeleni — dișe el — pentru-că între elu și între aceștia suntu Ungurii ardeleni, cari mereu țipă și strigă, că suntu amenințați de elementulu românesc, că acesta îi va înghiți ați-mâne, decă i-se voru face concesiuni câtu de neînsemnate.

Așa este, cum a dișu contele Andrassy, numai trebuia să adaugă, că în linia primă a împiedecatu or-ice înțelegere cu Românii politica suprematistă și exclusivistă de rassă, ce au inaugurat'o politicii maghiari din Țera unguresc. Acăstă politică nu le-a permis a se gândi seriosu la o împăcare cu naționalitățile.

Dér încatu pentru Românii ardeleni, Maghiarii din Ungaria aru fi fostu pote înclinați a nu se purta atatu de dușmănosu față cu ei, cum s'au purtat, și a-i tracta celu puținu pe unu picioru egalu cu cei din Ungaria, scoțendu-i de sub regimulu excepționalu, decă n'ar fi întervenitu țipetele și vaietele Maghiarilor din Ardeal.

Acum vre-o șapte-spre-dece ani, înainte de-a veni la cârmă Tisza Kalman, care se mândrea, că va

sdrobi naționalitățile, când fusese vorba în dietă de reforma alege rei electorale, se redicaseră din sinulu stângei extreme maghiare mai multu, cari cerură să se estindă legea electorale din Ungaria și asupra Transilvaniei, cassându-se cu totulu legea de alege excepțională medievală, ce este în vigore aici, o cerură acăsta mai alesu pe cuvântulu, că uniunea odată decretată nu mai mergea să fiă susținutu în Ardealu unu regimulu deosebitu.

Atunci însă s'au ridicatu deputații maghiari și s'ecui din Ardélu și au strigatu: Suntemu pierduți, decă veți da Românilor ardeleni același dreptu electoralu, de care se bucură cetățenii Țerii unguresc. Românii câștigându câtu de puținu tărêmu ne voru cupleși și scopulu ce l'ați urmăritu cu uniunea, adecă maghiarisarea Ardealului, se va primejdi.

Și mai târziu în era faimosă a lui Tisza, când Românii erau declarați pe față ca dușmanii statului, unde și-a aflatu guvernulu cei mai adicți și supuși mameluci, decă nu în sinulu Ungurilor ardeleni?

Deputații unguri și s'ecui din Ardélu au formatu garda șovinistă a lui Tisza Kalman; ei salutau cu strigăte și chiote de bucurie și cea mai mică măsură de maghiarisare a acestuia, dér mai vârtosu măsurile, ce le lua în potriua Românilor Ardeleni; ei erau aceia, cari mereu reclamau noue măsuri și mai stricte, și mai necruțătoare, și mai despotice.

Cine născocea pe fiă-care di câte unu nouu pericolu, de care era amenințatu statulu din partea Românilor, decă nu șovinistii turbați unguri din Ardélu? Nu

ei au găsitu între altele că se va-lahiséză Ungurii din Ardélu și că interesulu statului pretinde ca să se remaghiarizeze? Nu totu ei au fostu aceia, cari au strigatu, că marele pericolu nu se pote delă-tura numai prin organele statului, ci trebuie să le sară în ajutoru și societatea maghiară? N'au înființatu cu scopulu acăsta „Kulturgyletulu ardelenu” în Clușiu?

Dér mai multu. Ungurii șovinisti ardeleni s'au vâietatu, că pressa națională românescă și reuniunile tinerilor români din Ardealu îi amenință și nu-i lasă să dormă liniștitu. Scandalurile, ce s'au petrecutu în vâra anului 1884 în Clușiu ni suntu încă în viuă memoriă. Ele au pomesu strămutării juriului pentru delictule de pressă la Clușiu și înființării Kulturgyletului. D-lu Tisza trebuia să liniștescă pe mamelucii sei, de cari avea trebuință.

Și dela începutu și până în momentul de față, care a fostu cui-bulă, de unde s'a ațitatu mereu și în totu chipulu în contra Românilor, decă nu Clușiu, care dela 1885 se fălesce a fi centrulu „Kulturgyletului Ardeleau”?

De câte ori se face o mișcare în sinulu Românilor, șovinistii din Clușiu țipă ca din gura șerpelui, că patria e în pericolu. Ei arangéză demonstrațiunile scandalose în contra noastră, ca cea întemplată în zilele aceste, prin cari își arată dușmănia față cu totu ce e român și gradulu de „cultură”, la care au ajunsu cu ajutorulu Kulturgyletului.

Și decă te întrebă, care este motorulu principalu alu acestor strănie aparițiuni, revii la vorbele contelui Andrassy: Ungurii ardeleni vrându să rămână numai ei stăpâni peste Ardélu, vedu unu

mare pericolu în or-ice progresu naționalu alu Românilor, cari forméză majoritatea poporațiunei ardelenesci.

Caracteristicu pentru dispozițiace domnesce în sinulu șovinistiloru unguri ardeleni este, că una din foile maghiare clușiene, cari nutrescu mereu neîncrederea și ura față cu elementulu românesc, clamă ați: „o de amă fi Ruși!” exprimându-și prin acăsta dorința de a nimici tote libertățile, cum facu Rușii, numai ca să potă subjugă cu atatu mai siguru pe periculoșii Români!

Acestoru suflete mici de despoti neîmpăcați le aducemu aminte de dicala:

„Nu te lăți brăscă'n tēju, că nu-i tēju totu alu tēju!”

CRONICA POLITICĂ.

Diarul „Politik” din Praga scrie: „Contele Taaffe stă înaintea alternativei, de a se retrage seu de a se supune partidei liberale germane. Dér pentru casă înconjure și una și alta, n'are decât să refuze ofertele stângei germane, și să se adreseze cătră drepta, a căreia fracțiuni suntu destulu de tarispre a forma o maioritate.

E la rândulu acestor fracțiuni să ia pozițiune și să se realizeze. Foile conservative din Viena au deci dreptate, când admoniează fracțiunile drepte, ca să nu-și împrăștiă puterile, pentru-că decă voru fi solidare atunci experimentulu cu stanga va fi superflu. Negociările de până acuma, au convinsu chiar și cercurile acelea, cari se obicnuiseră să privească pe liberalii germani ca pe o partidă a viitorului, că partida liberală germană e unu elementu turburătoru pentru desvoltarea priincioasă a Austriei.

Afacerea dintre exregele Milanu și exregina Natalia, care a ținutu atata timpu în mișcare cercurile politice și sociale din Serbia, e pe cale a se rezolvi.

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Sahim-Gherai.

novelă.

Hassan călăria pe calulu seu alb cu zăpada și privia cu mândria la ofierii săi îmbetrâniți în luptă. Incungiuându odată iubita sa armată, adună pe ofierii în jurulu seu și le grăi:

— „Sciți bine pentru-ce am venit și ce cugetu am. Ourea națiunei ne chiemă la luptă. Apărarea religiunei, scutirea Sultanului și a iubiților noștri s'o avem înaintea ochilor până la ultima picătură de sânge. Acăsta e o sântă datorință a noastră! Eu am dăruitu libertate tuturor sclavilor mei, mai premiându-i încă pe fiă-care după meritulu seu. Nevestei mele i-am dișu unu rămasă bună. Acum voiu intra în luptă cu hotărârea firmă de a învinge, ori de a muri. Mai întor-ce-mă-voi? — Scie singuru Dumneșeu; fără învingere însă nu mai vreu să trăiescu. Audita-ți dér voința mea nestrămutată? — Vă provocu pe voi, cari totdeuna mi-ați fostu soți credincioși, să urmați exemplulu meu! Decă s'ar afla cine-va între voi, care s'ar înfrica a muri pe câmpulu de luptă, să-mi spună încă acum; eu îl voi grația, și e liberu a merge unde va voi. Aceia

însă, cari acum, ascunzându-se sub mască, s'ar retrage dela mărturisirea adevărului și mai târziu ar da numai celu mai micu semn despre răutatea lor, juru pe Mahomed și pe vieța Sultanului, că fără nici o ascultare își voru perde vieța. — Aceia dér, cari țin cu mine, să vină înaintea mea și să depună jurământulu de credință și supunere!”

Vizirulu tăcu. Ofierii pășiră câte unulu și depuseră jurământulu înaintea marelui admiralu: seu să moră cu gloriă, seu să se reintorcă cu victoriă.

— „Acum mergeți, fideli mei soți, însufleți-ți-Vă omeni, împărtașiți-le și lor cugetulu meu și Vă pregătiți, căci ziua de mâne va fi mare.”

Intre aceste și Tătarii din Crim și Cuban începură a se mișca. Ca la 15mii de Tătari înarmați părăsiră vatrastrăbună, grăbindu în ajutoru Turcului, sub conducerea tinărului Dsegez. Aishala, fiica Chanului, călăria lângă elu îmbrăcată în portu ostășescu de Tataru. Aceștia ajungându jurară credință marelui admiralu recomandându-și vieța sub scutul lui.

Bachși-Serail pe lângă tote fortărețele sale nu se părea destulu de puternicu pentru a apăra pe Caterina, ba toți credeau, că Țarevna se va reintorce la Petersburgu. Dăna avea încredere mare

în Potemkin și în neînfricatul generalu Suvarov, care se ridică din pulvere numai în urma bravurei sale la luptă.

Se comandă asediarea cetății ocupate de Turci, Oksakof. Omenii lui Hassau luptau tuptă de mörte în contra Rușilor, așa, că într'unu timpu nici că se șcia cui îi va suride noroculu; în urmă însă Turcii, ne mai putându rezista, se retraseră și încă cu pierdere considerabilă în Ismailu, goniți fiindu din spate de oștea Țarevnei.

V.

Potemkin 7 luni țină asediatu Ismailulu fără nici unu succesu.

Intre aceste elu își provăduse cortulu seu cu cele mai frumoșe femei din Orientu, ca ore-când Antonius în Egipt, pentru ca să alunge uritul vieții din castru. Asediulu celu lungu însă începă a-lu scote din paciință. Intr'o dimineță când voia să facă inspecțiunea trupelor, se întâlni cu o vrăjitoare, care-i proroci, că puterea rusă nu va cuprinde niciodată murea Ismailului.

„Sci eu vrăjitoru mai bunu decât tine!”, grăi atunci generalulu ațitatu, și îndreptându-și pașii dreptu spre Suvarov, comandă unu asediu nou.

Totă ziua bubuiră tunurile. Pe șanturi se vedea Hassan care pășia călărind

pe albulu seu încoc și incolo, și incuragându pe ostași, cari erau p'aci să capiteze.

Acolo lupta vizirulu tataru Dsegez și la drepta lui frumoșă fată a Chanului Aishala, a căreia obreji de rose nu tradau nici o frică ori spaimă.

Deja apusesese sôrele, dér lupta nu încetă. Oștea otomană lupta o luptă desperată, lupta cea din urmă.

Rușilor le succese a străbate în cetate pe mai multe locuri. Hassan începă a prevedé că nu mai pote susține Ismailulu. Își mai adună odată rămășițele oștei obosite, o incuragiă la luptă și apoi împăcându-se cu frumoșă idee a morții, deschise porțile.

Betrânulu Hassan pretutindenea lupta în fruntea oștei cu sabia în mână, împărțind mörtea la drepta și la stanga. Pasu de pasu îl urma Dsegez și Aishala.

Lupta se fini abia pe la 10 ore noptea. Șanțurile cetății erau pline de cadavrele celor 16 mii de Ruși, oștea otomană însă era nimicită de totu. Insu-și Hassan căqu sub ruinile Ismailului.

În ziua următoare acelu orașu frumosu era totu ruinu.

Din oștea osmanului scăpară forte puțin. Intre cei căduți zăcea și i frumosu

In 23 Martie regentul Ristic și ministrul president Pasic voru presenta pentru subscriere părinților regelui Alexandru contractul de împăciuire, a cărui puncte principale sunt următoarele: Regele Milanu nu pôte veni în țeră până va fi regele Alexandru maiorănu, de asemenea nu pôte veni nici regina Natalia. Regele Alexandru va petrece 4 săptămâni pe an la regele Milanu și totu atâtea săptămâni la regina Natalia. Contractul va rămâne în vigore până va fi regele Alexandru maiorănu. Guvernul va mijloci la metropolitul Mihail, ca consistoriul și sinodul să întărească finalmente divorțul dintre Milan și Natalia. Dacă regele Alexandru ar căde bolnavu seriosu, atunci Milanu îl va puté visita în Sârbia. Personele, cari încungiură acuma pe regele Alexandru, voru rămâne și pentru mai departe lângă dânsul, până la maiorenitate. Contractul acesta îl va subscrie guvernul, regele Milanu și regina Natalia și va fi întărit de către Scupștina.

„Neueste Nachrichten“, unu diaru din München, de obicei forțe bine informatu asupra afacerilor intime ale curții din Berlinu, revenindu asupra chestiei apropiării dintre Wilhelm II și Bismarck, spune că Impăratul a încercat de mai multe ori înzadar să facă avansuri fostului cancelar; una din marile preocupări ale lui Wilhelm II are a fi restituirea unei serii de scrisori, pe cari el le-a adresat d-lui de Bismarck, în decursul bôlei împăratului Frideric. D. de Bismarck refuzându totdeuna a înapoia aceste scrisori, acestei negocieri se atribue călătoriile contelui Șvalof și ale contelui de Coburg la Fridrichsruhe. După toate aparențele, aceste demersuri n'au avut nici cel mai micu succes și suntem în ajun de a vedé reîncepându între împărat și fostul său cancelar dușmăniile unu momentu suspendate. D. Bismarck nu se teme să spună în „Hamburgische Nachrichten“, că el n'a căutat nici odată să se apropie de fostul său stăpân, că totdeuna Wilhelm II încercă a reinoda bunele raporturi cu fostul său ministru. Nu de multu se credea, că aceste nisuițe aveau să isbutescă, împăratul capitulându cu desăvârșire, dér totulu pare a se fi ruptu ér și d. de Bismarck, departe de a pleca stégul, și-a complectat chiar materialul de răsboiu.

Diarul „Reform“ din Hamburg aduce sciirea, că contele Waldsee va da unu prânzu la Altona, la care a invitat și pe împăratul Wilhelm și pe principele Bismarck. Deși sciirea acesta e

primită de cercurile din Berlinu cu ore care neîncredere, cu tôte acestea „Volkszeitung“ o ia în seriosu. Vom vedé.

SCIRILE ȚILEI.

Ne mai auditu. Din comitatul Solnocu-Dobeca ni-se scrie: „In comuna Poptelecu, comit. S.-Dobeca, în noptea de 22 Martie st. n. nisce omeni rei, au dărimat cu totul turnul bisericei române gr. or., împrăștiindu pe stradele satului tôte lemnele, din care fu construitu turnul, ér clopotele le-au nimicitu cu totul. Silința gendarmilor și a poliției de a afla pe făptuitori, a rămas până acum zadarnică. Intre popor se crede, că acestă faptă condamnabilă s'ar fi săvârșitu din răsunare asupra preotului Ioan Germanu, care este unu omu prea lacomu în felul său și multu credincios se plângu în contra lui sub cuvântu, că i-ar fi despoiatu de averi. Pe lângă acestă numitul preot mai este și unu pirășu mare, nu scapă dintr'unu procesu și intră în altulu.“

Avisu autorităților superioare bisericesci!

Maghiarisarea între Slovaci. Foile unguresci comunică cu bucurie o statistică, prin care voru să arate, că maghiarisarea ia printre Slovaci dimensiuni forțe mari. Cu ocaziunea numărării poporului, spunu foile unguresci, că în Sâmbăta, dintre 2821 școlari s'au declarat ca Maghiari 2810, rămânându numai 11 școlari declarați ca nemaghiari; în comitatul Barșu s'au inventat cu ocaziunea ultimei numărări a poporului 47,000 de Maghiari; în comitatul Nitra 64,000; în comit. Hontu 54,000 de Maghiari, în timpu ce în comitatul Arva se află numai 500 de Maghiari

Nu-i vorbă, pentru înmulțirea și nobilitarea rasei lor pôte că le va fi succesu vênătorilor de suflete a câștiga printre Slovaci o bună porțiune de lapădături; dér numărul acestora de siguru nici pe a treia parte nu pôte să fiă așa de mare, precum îl presentă „glorificatorii“ „națiunei“ în statistica de mai sus.

Legea pentru repausul de Duminecă, va intra în vigore cu ziua de 1 Iuliu n. c. Legea acesta opresce, aparițiunea diarelor de Lună.

Zăpadă. După unu timpu frumosu de primăveră, care ne zimbise în țilele din urmă, astăzi pe neașteptate avurăm o zi de iernă, încatu dela 10 ore începându totu mereu a ninsu. Casele și d-

lurile de prin prejurul Brașovului sunt érași îmbrăcate cu zăpadă.

In contra administrațiunei de stat. In adunarea comitatensă a comitatului Comornu, ținută la 16 Martie c., s'a hotărât cu unanimitate, ca să se înainteze o petițiă, prin care dieta să fiă rugată a provoca pe guvern, ca în întregu cuprinsul său să se retragă proiectulu de lege privitoru la introducerea administrațiunei de stat, deoarece prin acesta se tinde la nimicirea sistemului autonomice și „națiunei“ nu i se lasă în schimb nici unu drept, ba confiscă chiar ori ce garanțiă a libertății publice.

In comitatul Clușului se va ține adunarea extra-ordinară a comitetului administrativ în 2 Aprilie n. la 11 ore a. m. în sala comitatensă din Clușiu. Se va discuta asupra rescriptului ministerialu privitoru la averile imobile ale opidului Teaca, ce sunt în procesu, cum și asupra ordinațiunei ministeriale privitoare la întrebunțarea dreptului de pășunat și pădurăritu în acestu opidu. Se va hotări tot-odată în privința cantității petrișului, ce este a se furnisa dela gara din Șarmășel pentru facerea drumului de țeră.

Țarul Rusiei a conferit marea cruce a s-lui Andreiu, lui Carnot presidentului Republicei franceze. Ordinulu acesta, care fu întemeiatu de către Petru cel mare la anul 1638, se conferea de obicei numai membrilor familiei domnitore, și arareori îl oferea țarul altor persoane străine, afară numai dacă stăteau în relațiuni intime cu Rusia.

Procesul de loteriă din Timișoara. Tabla regescă a publicat în ziua de 21 Martie n. c., după o pertractare de o săptămână sentința în procesul de loteriă din Timișoara, în puterea căreia Melchior Farkas, Püspöky și Szobovits n'au fostu recunoscuți ca vinovați de crime de mituire, însă au fostu condamnați pentru crima de falsificare de documente publice. Farkas fu condamnatu la 3 ani, Püspöky și Szobovits la câte 4 1/4 ani închisore. Veduva Telkesy a fostu condamnată ca complice, la 2 ani închisore. Celor trei dinteu li s'au socotit 16 luni, ér veduvei Telkesy 6 luni, pe cari le-au statu în închisore preventivă.

Maghiari și Români.

Sub titlulu acesta diarul „Le Précurseur“ din Anvers (Ber-

gia) luându în apărare cauza Românilor din Transilvania și Ungaria, scrie unu articolu mai lungu, din carele estragemu următoarele:

Se știe cu câtă energiă și cu câtă perseverență au luptat Maghiarii în po-triva tendințelor unitare și germanizătore ale birocrației austriace. Mai târziu ei câștigă o parte din cauză, și imperiulu austriac devine imperiulu Austro-Ungar. Făcându-se astfel stăpân ai unei autonomii naționale aprupe complete, — căci numai resbelulu și afacerile străine sunt astăzi singurele departamente pe cari le au în comunu cu restulu monarhiei, — avându unu Rege, unu parlamentu, o administrațiune, finanțe, o limbă a lor, se speră, că și ei la rândul lor, voru arăta același respectu pentru drepturile altora.

Dér logica șovinismului maghiar a arătat mai multe puncte de asemănare cu acelea ale sectelor, decât cu ale omenilor onest.

Acestu principiu al naționalităților pe cari le-au proclamat și le proclamă cu atâta vâlvă, întru câtu îi privește, ei nu l'au recunoscut și nu-l recunosc, cu o cerbică dusă până la cinismu, ori de câte-ori este invocatu în contra lor.

Astfelu ei au întreprinsu per fas et nefas de a maghiarisa pe Slovaci, pe Rutheni și pe Români din Ungaria și Transilvania.

Din cauza unei inerții moleșite, Rutheni și Slovaci se lasă în voia lor. Ei învață limba ungară și cu încetul se contopesc cu populațiunea maghiară, care este multă mai puternică.

Nu se întemplă același lucru cu Români. Fiindu mai numeroși, — ei atingă cifra de 3,000,000, — și aparținându unei națiuni caracteristice prin vioiciune, și care e departe de a se pierde în contactu cu altă rasă, ei din contra, care tinde a o predomina și a și-o asimila. Românulu e cu desăvârșire insusibilu de a adopta obiceiurile, moravurile și limba altuia. Când într'unu orașel se găsescu la unu locu familii românesci ori unguresci, aceste din urmă ajungu totu deuna a învăța românesce și a se romanisa.

Deci, în contra Românilor au îndreptat Maghiarii lupta lor furiôsă, nu de a-i extermina, ci de a-i contopi cu elementulu lor. A le impune cultura ungurescă, ai face să vorbescă unguresce și dacă e cu puțință, a-i face să trecă dela ortodoxia grăcă la catolicismulu romanu, étă ținta patrioților maghiari.

După acestă diarul belgianu arată cum guvernulu ungurescu au căutat să paralizeze desvolta-

tinăru Dsegez, cadavrulu fetei de Chanu însă nu s'a aflatu nicăiri.

La acestă luptă a lui Potemkin au luat parte nenumerosi cavaleri și ofiteri franceși: Roger de Damas, a Langeronoc, Richelieu și mai mult eroi setoși de luptă.

La sfirșitul luptei Potemkin adresă Țarevnei următoarele cuvinte:

„Madame! l'orqueilleux Ismail est a vos picas!“

Câtă sânge însă a trebuit să se verse, până ce generalulu rusu putu adresa Țarevnei aceste cuvinte!

VI

La jumătate de an după ocuparea cetății Ismailu, într'o zi se adunaseră pe strada principală din orașulu turcescu Rhodos mulțime de omeni împrejurulu unui bătrân palid și topit de fôme. Imbrăcămintea lui consta din nisce sdrențe nespălate, ér privirea-i deștepta durere.

— „Să moră!“ strigau unii.

— Să-lu stringem de grumați! diceau alții.

— Să i-se taie capulu! murmurau cei mai mult.

Intre acestea doi bărbați se apropiară de mulțime. De pe îmbrăcăminte părea, că sunt doi Tătari. Abia și aruncaseră aceștia ochii asupra bietului

bătrân și îndată își întorseră fața către el cu ură și dispreț.

— „Sahim Gherai!“ strigă unulu din popor. „Veți supuși tei, cărora nu ești vrednicu a-le deslega curelele încălțămintelor, te au recunoscut și și-au întorsu fața dela tine cu dispreț. Sahim Gherai! pregătesce-te, tu trebuie să mori! Dicându aceste, mulțimea privia cu dispreț spre jertfa nefericită, care începea a și perde consciința de sine.

Din depărtare se apropiau nisce ostași, cari apucară dreptu spre strada principală.

— „Să-lu omorim iute, căci se apropiă ostașii comandantului și-lu voru scăpa!“

Unu Turcu scose iute cuțitul său de vênat și în minuta următoare capulu nefericitulu Chanu era despărțitu de trup.

Capulu fostulu Chanu fu acățat într'unu par și purtat cu triumfu printre popor, prin oraș și mai pe urmă fu depus înaintea reședinței ducelui din insulă.

Ducele îngropă capulu și trupulu nefericitulu sârbătorește în o depărtare mică afară de oraș.

Așa sfirșitu tristu avu cel din urmă Chanu alu Tauriei.

Nu departe de locul, de unde s'a îngropat Sahim-Gherai, se afla o colibiore sârmă, singuratică, în care locuia o familie de Tataru emigrat în Turcia. Intregu personagiulu acestei colibore era unu bărbat încăruntit și o femeie.

După câte-va săptămâni dela decapitarea Chanului, o femeie frumoasă, dér palidă, deschise ușa acestei locuințe sârmă. Privirea-i era durărosă. Buclele ei negre ca corbulu undulau în disordine peste umerii ei; frumoșa ei fața trăda semnele nebuniei.

— „Am ajuns în fine la locul acesta“, — șovăi ea — „arătați-mi, omeni bun, mormântulu, unde zace Chanulu de odinioară alu Tauriei. Vreu să vărsu câte-va lacrimi pe mormântulu lui!“

Blândii locuitor ai coliborei se uitau unulu la altulu.

— „Eu suntu fiica lui Sahim-Gherai“, — contiuă fetița, — conduce-ți-me la mormântulu lui! . . . Dacă nu i-am pututu vărsa în viță, mărtea uită trecutulu. Eu îi voi ierta acum!“

In adevăr, aceea fetiță era Aishala.

Ca prin minune se eliberă ea de sub murele Ismailului, după-ce a înopțat, și scapă în Turcia. Aușind de decapi-

tarea tătâne-său, îndată grăbi să afe mormântulu. Bătrânulu conduse fetița la mormântulu, care acum începea a înverși, și Aishala cădându în genunchi, dede cursu liberu lacrimilor sale.

Fata Chanului cerceta de aici înainte în tôte ziua pe la apus mormântulu tătâne-său. Câte-odată rămânea pe iubitulu mormânt până noptea târziu, așintindu-și privirea-i jalnică la miile de stele. Așa de multu privea ea acelu ceru strălucitoru.

Privia cu tôte băgarea de sémă la stelele ce cădeau, ca să vedă, ore acelea nu se mai întorc la locul lor?...

Ah, sténa cădută nu mai reintörnă nici-odată!...

Intr'o dimineață, sârmăni locuitor ai coliborei, găsiră cadavrulu rece alu fetiței pe mormântulu tăcutu. Durerea, speranța perdută și desperarea tăiară funia vieții ei.

Cadavrulu fetiței îl aședară lângă alu tătâne-său.

Din minutulu acela nimenea n'a mai cercetat acelu mormântu.

Tradusă de:

M. Popoviciu.

rea Românilor prin legea apăsătoare electorală, prin totu felul de terorizări și ingerințe, prin eschiderea Românilor dela funcțiunile publice, prin impunerea limbii maghiare în justiția, administrația și mai în urmă în școli. Apoi continuă astfel:

Blandă și liniștită, harnică la munca câmpului, populația română din Transilvania și din provinciile ungurești a avut să îndure aceste lovituri nu fără să se plângă, dăr neschimbându nemulțămirea sa în fapte.

Ceea ce a făcut să dea p'afară paharul nemulțămii este proiectul de lege alu ministrului Csaky, care este înaintea Camerilor, și prin care se obligă Românii d'a trimite copii loră dela 3—6 ani în asiluri, unde să fiă crescuți de către institutore și guvernante ungare, în limba și ideile maghiare.

În toate districtele românești, cetățenii s'au asociat pentru a protesta. Ca culme, jurnalele ungurești, după ce au insultat pe cei cari usau de un drept constituțional, ele au întăritat șovinismul s'ebatic alu studenților și societăților „patriotice.” Scene de desordine au urmat. La Clușiu mai ales, o adunare de alegători români cari discutau în liniște o adresă către parlamentul din Pesta, a fost atacat pe neașteptate. Jurnalele maghiare au aplaudat această „hazliă frasă” și au felicitat pe „cavalerii patrioți.”

Deși resignațiunea blandă a Românilor din Ungaria și Transilvania este proverbială, totuși sunt temeri de noue conflicte. Românii din regatul independent sunt foarte mișcați, și s'a formată o Ligă pentru a veni în ajutorul fraților amenințați de „cultura” maghiară...

Europa occidentală nu trebuie să uite că rassa română este sentinela înaintată a civilizațiunei în Orient, și cu acestu titlu, ea nu trebuie să privească cu ochi nepăsători ceea ce se petrece la piciorle Carpaților.

Demonstrațiune anti-germană în Pesta.

Reuniunea de tragere la s'emn din Pesta a fost în zilele acestea scena unor demonstrațiuni scandalose în contra limbii germane.

Ținându și reuniunea adunarea generală, un membru alu ei, Dietrich Emil, basat pe aceea, că limba oficiasă a reuniunei este cea maghiară și cea germană, a venit cu o propunere, ce voia să o motiveze — din necesitate — în limba germană, dăr nici nu apucă a'și deschide bine gura, când de odată seridicară sgomotoase strigări de protestare, ce veniau din partea membrilor maghiari din Buda, cari s'au revoltat în contra acelora dintre membrii reuniunei, pentru cari a trebuit să se mențină până acuma și limba germană ca limbă oficiasă.

Dietrich s'a încercat să vorbească din nou, dăr nu i-a succedut, căci vocea i-se înecă în sgomotul furtunosu de „abzug” alu membrilor maghiari, până ce în cele din urmă a trebuit să se retragă cuvântul. Când a venit rândul apoi la alegerea noilor membri onorari, între cari fură propuși și mai mulți inși dela reuniunea Țintașilor germani din Berlin, pentru primirea onorifică, cu care i-a fost onorat pe Țintașii maghiari în anul trecut — norul fanatismului șovinist s'a descărcat din nou. Membrii maghiari din Buda cu nici un preț nu voiau să alégă pe membrii propuși ai reuniunei germane ca membri onorifici ai reuniunei maghiare. „Și pentru ce nu? A espical'o deputatul dietal dr. Andaházy Lászlo — prin următorea declarațiune:

Doră nu veți voi, ca unu cărciumar și unu medicu berlinez să stea pe lista de votare alături cu br. Fejérváry Géza, ministrul de honveți! E de observat că, între persoanele propuse în lista de votare pe lângă br. Fejérváry au figu-

rat și primarul orașului Berlin, și alte persoane cu pozițiuni înalte germane.

Istoricul înființării catedrei

de limba română dela gimnasiul din Baia-mare.

(Urmare.)

Sub Nr. 438 cons., data 10 Augustu 1861 i-se trimise protopopului din Baia-mare Teodoru Szabo, următorea convocare:

M. On. în Christos frate! Recursul tractului Baieimărénu în privința ridicării catedrei de limba română la gimnasiul de acolo și prevederea unui profesor cu soluțiunea cuviinciosă către Excelsa Cancelaria Aulică Ungară intitulată, — aci alăturat Frăției Tale pentru aceea să străpune: ca acela de nou scriindu-se să se stilizeze către *Inalbulu Consiliu reg. din Buda*, apoi să se subordine de toate tracturile protopopesc în acestu recursu pomenite, la cari se va mai pute adauge tractul Lăpușului și Capol-Monoștorului etc., apoi în acestu mod gătindu-l Frăția Vostă să-lu așterneți la In. Consiliu, încunoscindu deodată și la acestu ordinariu, ca așa apoi în aceea privință și de aci să se potă face pașii cuviincioși la locurile mai înalte.

Dat din ședința Consist. din 10 Aug. 1861, în Gherla tinută.

Ioan, m. p. Episcopul.

Prin rescriptul Preamăritului Ordinariatu din Gherla, adresat către protopopul din Baia-mare sub Nr. 2266 dtto 17 Decemvre, se ceru informațiuni grabnice, atât despre starea gimnasiului din Baia-mare, sistemizarea aceluia, cât și despre aceea, că prelegerile când s'au început, cu ce succes decurg și cât e numărul tinerilor români și alu ascultătorilor de limba română.

În 31 Decemvre 1861 Nr. 2345 éră i-se trimite protopopului următorea ordinațiune:

M. On. în Christos frate! Deși frăția ta în Relațiunea sub Nr. 138—1861 aici subșternută destul de chiar arăt starea gimnasiului din Baia-mare, și toate circumstările aceluia, totuși, ca Ordinariatul mai cu siguranță și pe base mai solide să potă starui și proceda la locurile mai înalte pentru dotarea profesorului de limba română și înființarea unei catedre de catichet la acelaș gimnasiu, mai întâiu vede de lipsă a'ți concrede ca, de s'ar pute, cât mai în grabă să faci unu catalog peste studenții aflători la acelu gimnasiu, în care să fiă înscrise și numele părinților, precum și religiunea și limba, de cari se țin, care catalogu apoi autenticanu-lu prin directorele școlară, pentru ulterioarele faciende la acestu Ordinariu să-lu străpunu.

Dat din ședința Consistorială în 31 Dec. 1861, în Gherla tinută.

Ioan m. p. Episcopul.

Căpătându Ordinariatul Diecesanu din Gherla informațiuni indestultore despre starea gimnasiului din Baia-mare și despre numărul tinerimei studiose române dela acelu gimnasiu, pe baza informațiunilor primite și pe baza recursului mai susu amintit alu Românilor din jurul gimnasiului din Baia-mare, susșternu însuși Episcopul de fericit memoriu Ioan Alexi unu recursu către Excelsa Locotenința reg. Ungară, care recursu în traducere română, după copia autentică maghiară, sună astfel:

Nr. 154.

Excelsa Locotenința Regescă! După ce prin Pregrațiosul intimat alu Excelsa Locotenințe Regesci Ungare de d-to 21 Oct. 1861 Nr. 58,244 și prin Pregrațiosă Ordinațiune a Excelsa Cancelarii aulice Regescă Ungară de d-to 27 Decemv. 1861 Nr. 15657, gimnasiul inferioru din Baia-mare s'a decretat de gimnasiu mixtu, imi iau îndrăsnelă a mă ruga cu totă onora de Excelsa Locotenința Regescă Ungară, ca luându în grațiosă considerați, că numărul studenților români dela gimnasiul inferioru din Baia-mare — după cum se vede din catalogul autenticu sub % cu umilință alăturat — ajunge la 90, și cu toții 95 de studenți ascultă limba română, să binevoiescă a dispune pregrațiosu, ca la acestu gimnasiu să se sistemeze o catedră ordinară de limba română, să se aplice unu catichet ordinaru român, și limba română să se introducă fără amânare ca limbă ajutătoare de propunere, din următorele motive, și anume:

1) Totu jurul Baiei-mar, se pôte dice, este locuitu numai de Români, din acesta causă, precum se vede și din catalogul mai susu amintit, tinerimea studioasă română e forte numărosă și la număr pestece pe cei de alte naționalități.

2) La acestu gimnasiu își capetă crescere tinerimea română studioasă de prin comitatele învecinate: Ugocia, Maramurșu, Solnocul inferioru și din Chioru, cari comitate numără la 200.000 suflete române, ér studenții români, cea mai mare parte fiindu s'raci, trăsescu cu mănecă, ce li-o aducă părinții lor de acasă.

3) Tinerimea studioasă română sciindu vorbi numai în limba sa maternă, nu pôte face progresu în studiile predate în limba maghiară, pentru că bieții părinți nu au nici spese nici ocaziune, ca mai nainte să și pörte pruncii vre-o căți-va ani la școlă pentru învățarea limbii maghiare, și după ce încăt-va și-au însușit această limbă, ér să-i mai pörte căți-va ani în gimnasiu, când această perdere de spese și de timp, ar pute fi crutată prin aceea, decă în susmenționatulu gimnasiu se va introduce limba română ca limbă ajutătoare de propunere.

4) E demnă de luat în considerare și acea forte momentuoasă și forte dorită recerintă, că biserica are lipsă de preoți zeloși și calificați éră statulu și patria de cetățeni onești culți și de patrioți pricepuți, și cu totă basa și totu dreptul se pôte afirma, că în acelu tinutu estinsu nici nu pôte să fiă funcționari cari nu sciu românește, pentru aceea e neîcungiurată de lipsă, ca studiile gimnasiale să le potă învăța cu rezultatu în limba maternă, pentru că cu cât e mai mare numărul omenilor inteligenți, cu atât sunt mai puține vișile, și funcționarul, care pricepe limba poporului, pôte lucra cu mai multu efect.

5) În fine și în regulamentul pentru studiile gimnasiale emis prin Pregrațiosă ordinațiune a Excelsa Locotenințe regescă Ungare stă aceea: „că religiunea să se propună în acea limbă, care o înțelege respectivulu studentu.” Din toate aceste cause cu energiă mă rog de Excelsa Locotenința Regescă Ungară ca în nexu cu prea grațiosulu intimat de d-to 12 Februarie 1862, Nr. 95207, să binevoiescă a dispune Pregrațiosu, fiindu neîcungiuratu de lipsă, să se si temezeze o catedră ordinară de limba română cu soluțiune barem de 400 fl. să se aplice unu catechet român barem cu 600 fl. soluțiune, și limba română, ca limbă ajutătoare de propunere, fără întârziere să se introducă.

Rămânându cu deosebită onora în Gherla, 9 Martie 1862, sunt alu Excelsa Locotenințe Regesci Ungare celu mai umilitu servu

Ioan Alexi, m. p. epis. gr. o. de Gherla.

Resultatul acestui recursu a fostu rescriptulu locoteninței regesci, prin care satisface cererei Episcopului și a Românilor din giurul gimnasiului din Baia-mare.

(Va urma.)

Literatură.

Arhiva societății științifice și literare din Iași. Apare odată pe lună sub redacțiunea unui comitetu. Anul II, Nr. 6. Sumariu: I. Găvănescu, Psihologia Etnologica: Concepțiunile Țeranului român despre vîetă și lume. — Spiridonu Popescu, Din viața satului meu: credințele sătenului despre școlă și efectulu ei. — I. Tanovicéanu, Cîteva notițe asupra cronicarului Ionu Neculcea. — Mihailu B. Wierzbowski, Determinarea greutatei mai multor specii de animale. — Th. Codrescu, Amintiri despre Gheorghe Asaki. — Ed. Gruber, Congresul internațional de psihologia fiziologica. — Dări de s'ema (asupra mai multor scrieri noue). — Documente. — Notițe și informațiuni.

„Arhiva” apare în fasciculu 8^o mare de câte 64 de pagini (4 cöle.) Abonamentul pe unu an 15 lei, pe șese luni 8 lei. Pentru străinătate se adauge portulu și se face la secretarul generalu d-lu Gr. C. Bătureanu, Iași strada Bunei-Vestiri Nr. 6.

Revista societății „Tinerimea română”. Apare odată pe lună sub redacțiunea unui comitetu Directoru: Petru I. Stroescu. Anul IX. Nr. 1. Cuprinsulu: Care-i taina, Redacțiunea. — Aniversarea anului alu XIII-lea, Red. — Curcubeul, P. I. Stroescu. — Comora mea (poesie), N. G. Radulescu. — Fragmentu din Narcis (poesie), Al. I. Sontu. — În doru, Al. I. S. — Soluția practică a filoxerei, N. S.

Dumitrescu. — Scrisóra Domnului Dumneșeu, N. G. Radulescu. — Cronica științifică, M. — Din Societate S. — Abonamentul pe unu an 8 lei, pe șese luni 4 lei, Pentru străinătate 10 lei. Bucuresci, Bulevardulu Elisabeta, casa Steiner.

Teatru germanu în Brașov.

Éri, Marti în 15 Martie v. s'a jucat piesa „Der Sonnwendhof”, dramă populară în 5 acte de Mosenthal. Acestă dramă s'arü pute numi mai bine melodramă, deoarece constă mai mult din declamațiuni sentimentale, decätu din adevărată acțiune dramatică. De aceea ea nici n'a putut face o impresiune deosebită asupra publiculu, cu toate silințele personelor, ce au ocupat diferite roluri. Punctulu de concentrare în întreaga piesă este Ana, misterioasă fată, care pribegesce prin lume, credendu că este fata unu criminalu. Rolulu Anei l'a jucat d-șora Charlotte Albrecht, care după cum suntem informați, în multe locuri a produsu în acestu rol unu efect însemnat. Și pe scena noastră a produsu d-șora Albrecht ca Ana o impresiune destul de viuă (cu deosebire când îi mărturisece la stână lui Valentinu, cine este ea)—și acesta într'o piesă ca „Der Sonnwendhof” nu e lucru puțin. — Ad, Mercuri, se va juca piesa „Kabale und Liebe” de Schiller în u „Romeo și Iulia”, cum se anunțase mai înainte.

DIVERSE.

Leagănu electricu. Diarele științifice „Cosmos” și „Moniteur industriel” aduc șcirea, că unu ingineru americanu a inventat unu leagănu electricu, în care curentulu electricu jöcă pentru copilul rolulu mamei. Ilu leagănu încetisor și arată cu o scrupuloasă regularitate cele mai mici accidente, cari espunä patulu la supărătoarele efecte ale umezei.

O republică de femei. Femeile emancipate din America-Nordică au hotărüt într'unu congresu din Washington, ca să întemeieze o republică de femei. Ca presidentă a congresulu, a fostu Emma Villard și ca secretară d'na Elisabeta Stanton, care are o avere de mai multe milioane. Acestă tinu o conferință, în care arată, că genulu omenescu esistă de 85,000 de ani, dintre cari numai 5000 de ani sunt ai civilizațiunei. În cei 80,000 de ani femeia a avut domnia, cu încetul însu i-s'a smulsu sceptrul și domnia. D-nă Stanton face biserica responsabilă pentru acesta. Apostolulu Pavelu d'isese: „Femeia să tacă în biserică”, chiar și sfinții părinți în cele mai multe casuri au rămas celibi. În timpulepoci de p'etră și de bronz, femeia a fostu capulu familiei; ea mai înainte a fostu regină și preotésă, astăzi e sclavă. De aceea trebuie să ne luptăm, — esclamá d'na Stanton cu emfasă — pentru recăștigarea suveranității perdate.

Necrologu.

Basilu Motora, parohu gr. orientalu în Cămpeni, a răposat la 16 Martie n. în etate de 67 de ani, anul alu 39-lea alu preoției. Lu deplänge soția Samira Motora n. Candrea cu 8 fii ai și alți alte numărose rudeni.

Ana Ghibu, soția d-lui Ioan Ghibu, protopresbiteru și profesor la seminariulu „Andreianu” din Sibiu, a răposat la 11 (23) Martie c. în alu 41-lea anu alu vieții și alu 16-lea alu fericitei sale căsătorii. O deplänge nemângăiatulu soțu cu fiul s'eu minoreanu Valeriu; Sabinu Piso, protopresbiteru gr. or. alu tractulu Geoagiu, ca tată; Reveca Ghibu, v'ed. preotésă, ca sócră; Sabinu Piso, protopresbiteru gr. or., Pompiliu Piso și v'ed. Elisabeta Colbasi n. Piso ca frați, și alți numărose rudeni.

Cursulu pieței Brașov.

din 25 Martie a. c. 1891

Bancnote românești	Cump.	9 10	Vënd.	9 14
Argintu românesc	„	9 04	„	9 09
Napoleon-d'or	„	9 10	„	9 14
Lire turcesc	„	10 30	„	10 35
Imperial	„	9 28	„	9 33
Galbin	„	5 34	„	5 38
Scris. fonc. „Albina”	6%	101	„	—
„	5%	99.50	„	—
Ruble rusesci	„	180.	„	181.
Mărc germane	„	46.	„	56.50
Discontulu	6 8%	pe anu.	„	—

Proprietaru: Dr. Aurel Mureșianu. Redactoru responsabilu interimalu: Gregoriu Maloru.

Cursul la bursa din Viena.

din 24 Martie st. n. 1891.

Table with financial data including gold and silver rents, exchange rates, and interest rates.

Table with financial data including rents of silver and gold, and exchange rates for various currencies.

Se recomandă onor. Dămine ca mōșă conștientōșă

LOUISE LINZ născ. ZAMINER cu diploma din Viena

locuesce deocamdată în spitalulŃ orășenescŃ. 6-2

Advertisement for IosifŃ Csik, a cement manufacturer, listing various medals and diplomas received.

ABONAMENTE la „GAZETA TRANSILVANIEI“

PrețulŃ abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary: 3 fl. for 3 months, 6 fl. for 6 months, 12 fl. for 1 year.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad: 10 fr. for 3 months, 20 fr. for 6 months, 40 fr. for 1 year.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary: 2 fl. for 1 year, 1 fl. for 6 months, 50 cr. for 3 months.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad: 8 franci for 1 year, 4 franci for 6 months, 2 franci for 3 months.

Abonamentele se facŃ mai ușorŃ și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vorŃ abona din nou, sŃ binevoiescŃ a scrie adresa lămuritŃ și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

MersulŃ trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statŃ r. u. valabilŃ din 1 Octombrie 1890.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta-PredealŃ, etc.), train types, and departure/arrival times.